

Zagonetno, toda resnično.

Iz newyorške prošlosti.

Pred menoj leži list z datumom dne 30. julija 1870. Na prvi strani je zapisano z velikimi črkami: **Strušna tragedija!**

Umor milijonarja!
Eden najbolj uglednih in bogatih prebivalcev New Yorka umorjen.

To je bil pričetek ene najbolj temnih morilnih tragedij v kriminalni zgodovini mesta New Yorka in zadeva je ostala prav do današnjega dne nepojasnjena.

Položaj je bil naslednji: Spoštovan in upliven mož, star petinšestdeset let, je šel v svojem prostornem in lepem stanovanju k počitku. Njegova dva sinova in dva uslužbenca sta spala v sosednjih sobah. Tekom noči ni noben šum prekinil spanja drugih. Kljub temu pa se je moral završiti med polnočjo ter jutrom tožak in dolg boj v stanovanju, kajti v poteku tega boja je bila glava žrtve razbita, kot da bi kak zločinec udrl v hišo. Policija je bila takoj na licu mesta. Javna ogorčenost jo je napotila, da je napela vse svoje sile, da prime izvršitelja tega groznega dejanja. Vsi napori policije pa so ostali zaman. Porota coronerja je bila prisiljena izjaviti, da je našel "mrtvi smrt iz rok človeka ali ljudi, katerih se ne pozna".

Benjamin Nathan je bil v onem času eden najbolj uglednih Židov v New Yorku. Njegov oče je bil med ustanovitelji newyorške akcijske borze, koje član je postal sam že v starosti 22 let. Leta 1851 je postal podpredsednik borze ter je ohranil svoje mesto v borzi prav do usilnega konca. Njegova beseda je imela veljavo v korporacijskih krogih, bil je ravnatelj številnih železnice ter mestnih prometnih črt ter si je vedno prizadeval delati dobro. V sinagogi na deveti cesti, katero je obiskoval, je imel vedno odprto roko ter je bil tudi član prvega direktorija Mount Sinai bolnice. Tu di politično je deloval. Leta 1849 je bil pribočnik, s činom polkovnika, pri štabu gubernerja Hamiltona Fish. Pripadal je tudi različnim klubom. Bil je dober sin in nežen mož ip. Njegova dva najstarejša sinova, Harmon in Frederick sta kljub svoji mladosti vstopila v pričetku Državljanske vojne v sedmi infanterijski polk ter se izkazala dobrim vojakom. Pozneje je študiral Harmon pravo, dočim je najmlajši sin, Washington, sledil poslu svojega očeta.

Ravno en mesec pred svojo smrtjo se je Nathan preselil s svojo ženo in večino članov svoje družine v veliko hišo, katero je ravno kupil v Morristown, N. J. Frederick, ki je bil star 26 let in Washington Nathan, star 24 let, sta ostala v mestnem stanovanju Nathana, na zapadni 23. cesti, kjer so v onem času živeli le odličnjaki. Hiša, ki je bila ena najbolj elegantnih in prostornih v oni okolici, se je nahajala na južni strani ceste, par hiš od Pete Avenue. Stari Nathan je pogosto izjavil, da se čuti v tej okolici najbolj varno.

V četrtek zjutraj, dne 28. julija, je prišel stari Nathan iz Morristowna v namenu, da preživi eno noč v mestu. Naslednji dan je bila obletnica smrti njegove matere in po starodavnem običaju je hotel obiskati prihodnji dan sinagogo.

Hišo v mestu so ravno popravljali in ker je bila spalnica starega Nathana v neredu, so položili tri mdropce na tla neke sprednje sobe v drugem nadstropju, ki je drugače služila kot sprednja soba. Mrs. Ann Kelly, hišnica ter njen sin William, edina uslužbenca, ki sta ostala v mestnem stanovanju, sta nadzorovala hišo ter opravljala tekoče posle.

Stari Nathan je preživel dan v finančnem okraju. Proti večeru se je napotil k svoji sestrini v svatko, k rabinu Lyons, k večerji.

Oba sta bila že v Morristownu njegova gosta ter sta prišla zjutraj z njim vred v mesto. Tekom večera je izbruhnila velika nevihta in čeprav sta ga sestra in svak prosila, naj prenoči v njih stanovanju, je vstrajal stari Nathan pri tem, da se napoti domov, kajti s svojega doma bi prišel prihodnji dan lažje in hitreje v sinagogo. Krog dehte ure zvečer je vsled tega zapustil hišo svoje sestre in svaka.

Krog enajste ure, — soglasno z izpovedjo Mrs. Kelly, — je zaprl sprednja vrata svoje hiše ter rekel v pritičju stanujoči Mrs. Kelly, da bo šel takoj spat. Mrs. Kelly mu je prinesla vrč z ledeno vodo ter šla nato sama spat. Soba, v kateri je začasno stanovala, se je nahajala v ozadju drugega nadstropja, kajti v sprednjem delu je bilo več drugih sob. Njen sin William se je že podal k počitku v svojo sobo v četrtem nadstropju.

Malo pred polnočjo se je vrnil domov Frederick Nathan. Svojega očeta je našel že slečnega ter ležečega na improvizirani postelji. Njegova obleka je visela preko stola. Oče ga je vprašal, če hoče imeti čašo mrzle vode in ko je Frederick to odklonil, ga je prosil oče, naj ga zbudi ob šestih zjutraj. Frederick je poljubil svojega očeta, mu želez lahko noč ter se napotil v tretje nadstropje, kjer je imel svojo sobo. Bil je zadnji človek, ki je v oni noči čul v hiši. Kmalu je zaspal globoko ter spal prav do solnčnega vzhoda.

Ob šestih v petek zjutraj, je zvil policist John Mangum, ki je opravljal službo v dotični okolici, krog vogala Pete Avenue proti zapadni 23. cesti. Bil je nekako sto korakov od vogala, ko je naenkrat čul klic na pomoč. Obrnil se je ter zapazil dva mlada moška v nočnih oblekah na stopnjicah hiše številka 12. Ta dva moška sta poklicala policista ter mu povedala, da je bil njih oče umorjen tekonoč. Nočna straža ter roke in noge enega teh mladih ljudi, Fredericka Nathana, so bile oblite s krvjo. Na tleh majhnega hodnika, takoj ob vhodu, je ležal močan železni drog, dolg približno osemnajst palev ter omadeževan s krvjo. Policist je pobral ta drog ter odšel z obema sinovoma v hišo.

Sinova sta pozneje izjavila policistu, da so bili edini sledovi krvi na stopnjicah odtisi krvi, koje sled sta zapustila Frederick in Washington, ko sta šla ven na cesto, da pokličeta pomoč. Frederick je izjavil, da se je omadeževal s krvjo, ko je prišel v sobo očeta ter pokleknil poleg njega, da vidi če mu srce še utripa.

V gorenji sprednji sobi je vladala veličanska zmeda. Obleke so ležale naokrog in preobrnjenih je bilo več kosov pohištva. Ob zapadni steni, v bližini srednjega okna, je ležalo truplo Benjamin Nathana, sredi velike luže krvi. Njegova glava je predstavljala celo maso ran. Bila je klejanski popolnoma razbita.

Vse naokrog je bilo zapaziti dokaze motiva zločina. Iz srajce umorjenega so bili iztrgani demantni gumbi in zmanjkalo je tudi dragocene zlate ure, katero je stalno nosil pokojni. Njegova listnica je bila prazna in poleg trupla je ležal ključ, s katerim je bilo mogoče odpreti železno blagajno. Na tleh pred mrtvecem so ležali dokumenti, menice in druge trgovske listine, ki so se nahajale preje v železni blagajni.

V teku pol ure je poslal policijski načelnik Jourdan na lice mesta svoje najboljše detektive. Preiskava coronerja se je pričela še predno je minul dan. Ko je zaključila borza svoje posle, je razpisala nagrado v znesku 10 tisoč dolarjev za onega, ki bi dovedel oblasti na sled zločinec. Vedela dne ter tekonoč prihodnje nedelje je skušal celi New York

Prijatelji rojaki — pogledajte me!

"Ko sem prišel v to deželo, se mi je zdelo, da sem pustil vse svoje veselje v stari domovini, sedaj sem pa vesel v Ameriki, ker sem razkril izbornost HELMAR turških cigaret."

Vzrok tega je izredna visoka kakovost čistega turškega tobaka v HELMAR. Navadne cigarete vsebujejo navaden tobak, HELMARS pa vsebujejo samo čisti turški tobak.

HELMARS so popolnoma čiste

HELMARS so v lepenkastih skatljah, da se ne lomijo.

Delovalci prvovrstnih turških in egiptovskih cigaret na svetu.

BOXES of 10 or 20

priiti v mali blok krog stanovanja, opazovati pozorišče groznega dejanja ter razpravljati o podrobnostih tega izvanrednega zločina.

Le malokdaj je povzročil kak zločin večje razburjenje v mestu kot ga je ta. Cela dva tedna, tekonoč brezuspешnih poizvedovanj coronerjeve porote, so zavzemala poročila glede tega slučaja naj bolj odlično mesto v listih. Čeprav je v onem početju izbruhnila nemško-francoska vojna ter se nemške armade izvedle v prv. polovici meseca avgusta svoje presenetljivo in uspešno prodiranje proti Parizu, a poročila glede tega krvavega dejanja so kljub temu potisnila vojna poročila s prvih strani vseh večjih dnevnikov.

Mladi Washington Nathan, ki je zadnji zaspal v oni noči v dotični hiši, je pripovedoval coronerju, da je bil tudi prvi, ki se je prebudil. Vstal je, da vzbudi očeta, a istočasno se je prebudil tudi brat Frederick ter odšel z njim po stopnjicah navzdol. Skoro istočasno se je nutil obema bratoma strašni pogled. Ugotovila sta le, da očetu ni več mogoče pomagati, nakar sta pohitela na cesto. V veži sta našla okrvavljen železni drog. Nato sta pa obvestila policijo.

Nadaljne priče so označile morilni instrument kot drog, katerega rabijo ladijski tesarji in drugi rokodelci. Drog ni imel nobene posebnega znaka. Bil je tak, kakršne vrste kot se jih poslužujejo kovači v delavnicah ladjedelnic

in kot ga najdemo vsepovsod ob obali.

Oblasti so pričele preiskovati, kako je mogel dospeti morilec v hišo. Vsa vrata v ozadju, okna in izhod na streho so bila zaprta. Nemogoče je bilo, da bi prišel kdo skozi okno predsobe, v kateri je stala železna blagajna. V večjo udobnost delavcev, ki so popravljali hišo, so bila vrata v pritičju ju preko dneva odprta, da so mogli delatci poljubno hoditi noter in ven, ne da bi jih videla Mrs. Kelly in njen sin. Zvečer pa so ta vrata trdno zaprla. Oblasti so prišle vsled tega do prepričanja, da se je splazil morilec proti večeru v hišo ter počakal tam temo, da izvede svoje zločinsko dejanje.

Štirje rokodelci, tesarji in zidarji, so bili v hiši na delu preko celega četrta. Noben teh ni zapazil v bližini hiše kakega tučca in vsi štirje so bili vzvišeni nad vsak sum, ker so uživali izvršten sloves ter lahko dokazali, kje so se mudili v dotični noči.

Nekaj časa se je sumilo William Kelly, sina hišnice, posebno, ker je obdolžen, da se je tekonoč Državljanske vojne izognil vojaški službi. Najbolj temeljita razprava pa ni spravila na dan ničesar obremenilnega in William se ni zapletel v nikaka protislovja.

V nedeljo po umoru je povzročil neki list nadaljno senzacijo z namigavanjem, da je mladi Washington Nathan morilec svojega očeta. Oblasti in javnost so takoj zavrnile odločno to podkivanje, ki ni imelo nikake podlage. Zločin očetomora je bil na-

AMERIKANEC DOBIL NAGRADO

Jay Gould iz New Yorka je premagal pri tenisu igri Angleza E. M. Baerlina, najboljšega igralca angleškega Queens Club.

ravnost nepojmljiv v židovski družini, ki je bila tako bogata in ugledna kot Nathanova. Oče je živel v najboljših odnosih z vsemi člani svoje družine ter ni štel centov, kadar so sinovi potrebovali denar. Galantni doživljaj, katerega je imel Washington in katerega je prostodušno potrdila tudi dotična deklina, je nutil vsa potrebna pojasnila, zakaj je prišel Washington Nathan v oni noči tako pozno domov. Mladi Nathan je bil mogoče nekoliko divja, a nobena stvar ni kazala, da bi bil zmožen takega dejanja.

Preiskovalni uradniki so bili prisiljeni konečno izjaviti, da je izvršil krvavo dejanje kak vlomilec. Mesto je bil takrat izpostavljen takozvanemu "zločinskemu valu". To je bila doba takoj po zaključitvi Državljanske vojne. Policija je bila demoralizirana in sodišča so bila podkupljiva. Umori, bančni ropi in drugi zločini so bili na dnevnem redu. Vseopovsod je bilo opaziti divje spekuliranje in pohlep po uživanju. Neki Fisk je vladal v političnih, finančnih in zločinskih krogih. Imel je pod svojim poveljstvom četo banditov, ki so imeli svoj glavni stan le tri bloke proč od hiše Nathana, na osmi Avenue, med 22. in 23. cesto. Noben teh banditov ni se ne pomišljal vdreti v hišo ter umoriti človeka, ki bi ga zalotil pri plenjenju.

Ena čudna okoliščina v zvezi z umorom pa ni bila nikdar preiskana in tudi nikdar pojasnjena. Ko sta brata Nathan ob šestih zjutraj poklicala raz stopnje hiše policista, je ležalo morilno orožje v veži, pokrito s strjeno in posušeno krvjo. Zdravniške priče so soglašale v tem, da je moral biti izvršen umor pet ur pred časom, ko so našli truplo ter obvestili oblasti. Takoj po izvršenem dejanju je morala kapljati od železnega droga kri. Kljub temu pa ni bilo mogoče najti na preprogah obeh koridorjev in tudi ne na stopnjicah nobene sledi krvi. Če ni počakal morilec, da se je kri na drogu posušila, je težko razumeti, da ni bilo opaziti nikakih sledov. V nadaljnjem pa se tudi pojavi tehtno vprašanje, zakaj naj bi čakal in zakaj je odnesel drog s seboj po stopnjicah navzdol.

Leta 1870 niso še poznali sedanje identifikacijske sistema odtisa prstov. Drog, s katerim je bil izvršen umor, je moral brez dvoma nositi odtise prstov zločincea.

Zadeva je ostala do današnjega dneva skrivnost. Nikdo ni dognal, kdo je izvršil podli umor. Kot številni drugi spada ta slučaj v vrsto onih, ki niso bili nikdar pojasnjeni in tudi nikdar ne bodo.

Bivši francoski ministerski predsednik — vrtnar.

Slovit francoski politik in bivši ministerski predsednik George Clemenceau, ki se je odtegnil javnemu življenju, živi sedaj v svoji hišici zunaj trga Saint Vincent sous Yard tik ob morski obali.

Par dni pred volitvami ga je obiskal v njegovi samotni hišici, ki je bil zvedel njegovega mnenja o zborniških volitvah. Skrbno in spretno si je sestavil da sem prispel iz Berlina, kjer sem vprašanja, ki mu jih bo staval kot časnikar sledil volilnemu gibavskemu bi gotovo zanimalo mnenju in komentiral zmago nacija nje nekdanjega spretnega politika.

Ko pridem do Clemenceaujevega samotnega bivališča, vidim nizko hišo z belimi zidovi, zraven nje iz pušce izkopen vrt, ograjen z živo mejo, kjer je na nekoliko vzvišenem kraju pritrjen preplekskan bakren petelin, vrteč se v vrtu, ki pihlja od morja sem. Vrtnar s sivimi brki in ogrnjem s haljo kot menih koplje pri nasadu mladih smrek.

"Prezident! Zadržuje se nekje v okolici." Pri teh besedah mi mož pokaže na široko z roko po vendenski planjavi.

"Pred nočjo bo gotovo prišel, ali kdo ve ob kdaj. Čim več hodi, tem bolj mu to prija. Odide in gre, nihče ne ve kam. Danes ga najbrže ne bo pred večerjo, je z neko damo..."

Čakal sem. Droben dež je začel padati, da sem bil ves premočen. Razen šumenja morskih valov in pihljanja vetra v drevseh je bilo vse mirno. Vrtnar je bil odšel. Dekla je spravila osla v hlev, lepega, mladega, veselega osla, ki je mulil mokro travo. Prezidenta od nikoder.

Slednjič, okoli sedme ure, pripelje njegov avto. Vreme se je med tem zjasnilo. S popolnoma premočenim klobukom, potisnjenim do ušes in privihanim ovratnikom od površnika, je stal veliki mož trdno in ravno pred menoj in se mi smehljaj.

— Mokri ste. Obžalujem, da ste me morali čakati. Nisem vedel... Povem mu previdno namen mogoča obiska. Izustim besedo volitve.

— Ah! ne, ne... Jako obžalujem. Ničesar vam ne morem izjaviti. Ne bavim se s tem.

— Toda... — Pomislite! Imam toliko skrbi. Odločil sem se gojiti cvetlice. To je tukaj naporno delo. Moral sem napraviti rezervoar za škropljenje. Glejte tu moje nageljčke. Slavni mož mi pokaže bujno gredico.

— Imel sem jih dvakrat toliko, pa mi je zadnjič morje odtrgalo več metrov zemlje. Zato sem dal sezidati zid iz betona, ki mi služi sedaj kot nasip. Tja pelje s peskom posuta aleja z balkonom nad morjem... ljubim razgled pa morju.

Poslušam ga in občudujem, potem pa hočem zopet previdno obrniti pogovor na politiko. Omenim, da sem prispel iz Berlina, kjer sem vprašanja, ki mu jih bo staval kot časnikar sledil volilnemu gibavskemu bi gotovo zanimalo mnenju in komentiral zmago nacija nje nekdanjega spretnega politika.

— Ah! da... Še ni končano!... Ti Nemo! Kakšen narod!... To je vse. Več nisem spravil iz njega, zato sem prišel od strani. Omenim Egipt, Kairo, delikatno se dotaknem orientalskih problemov.

— Ah! se mi roga Clemenceau. Orijent! Jako je lep, ne oporekam, toda imam rajše našo Vendee.

Nenavdno je še čil, sveže polti, živahni oči in jasnega glasu. Izrazil sem mu obžalovanje, da je tako rano odtegnil svoje moči javnosti ter se podal v brezdelje. Nato je odvrnil:

— Saj delam! To je moja stara navada! In potem, v moji starosti človek tako malo spi. Ob svitu dneva vstanem, del noči pa prebim in pišem pri luči.

— Pišete?

— Da, in obdelujem svoj vrt. Obhodila sva medtem vrt in lastnik me spremi do praga.

— Oprostite, rad bi vas bil boljše sprejel, toda o volitvah vam ne morem ničesar povedati. Okoliščine mi ne dovoljujejo.

Zanimivosti iz kitajske kuhinje.

Neki pariški list popisuje čudno nacionalno kuhinjo. To je kitajska kuhinja, o kateri pravijo, da je že tri tisoč let stara. Kitajci nosijo jedi v usta z dvema palčicama, ki jim nadomeščajo našo žlico, vilice in nož. Kitajski kuharji so dobro izurjeni v prirejanju pasjega mesa, ki diši Kitajcem kot nam Evropejem tetelina. Izvrstna hrana jim je tudi morski pes, bambusova juha, lotosova juha, itd. Kitajci imajo za posebno poslastico odrte miši in in mačke. Gurmani pa si navadno poleg tega privoščijo še neko vrsto lastavičjih jajec. Ponokod uživajo Kitajci tudi posušene slane kače. Bajne im ta jed tako diši, kakor nam jelenovka.

Prisega.

Advokat vpraša svojega klijenta: — Ali se zavedate, kakšne so posledice krive prisage? Klijent: — Popolnoma. Pravdo bom dobil.

IZ DALJNEGA IN MRZLEGA GREENLANDA

Pred kratkim je švedska zemljepisna družba odlikovala z Vegovo kolajno mladega danskega raziskovalca Lange Koeha, katerega nam predstavlja slika s "čedno" eskimovsko deklico, ki mu je baje krajšala na mesec dolge dneve in noči v daljnem Greenlandu.

